

Ἵποκριτάδες πού ξαναμπήκανε σήμερα μέσα στοῦ ναοῦ καὶ κατηλεύονται, μ' ἄλλο ὄνομα, κάθε σταγόνα τοῦ τίμιου τοῦ αἵματος σου. Ζοῦμε δὲ ἀπὸ τὴν κοινωνία τους, γιατί τὴν κοινωνία αὐτὴ ἐμεῖς τὴν ἀρνιόμαστε καὶ ὁ Νόμος τους δικός μας Νόμος δὲν εἶναι ἀφοῦ διαφεντεύει τὸ Ἄδικο καὶ ἀφοῦ κάττον ἀπ' αὐτόν οἱ λαοὶ ἀλληλοσπαράζονται καὶ τὸ δίκαιο τοῦ ἀδυνατότερου καταπατιέται. Ἐμεῖς δλο μπροστά πρὸς τὸ Φῶς, πρὸς τὴν Ἀλήθεια, τραβάμε, καὶ μὰ μέρα ἐμεῖς θὰ σὲ κατεβάσουμε ἀπὸ τὸ σταυρὸ καὶ ἐμεῖς θὰ σ' ἀναστήσουμε—δταν ἀναστηθεῖ καὶ ἀπλωθεῖ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη σὴ γῆς ἡ ΑΓΑΠΗ.

Κι ὁ Χριστός, βλέποντας τοὺς ἐργάτες νὰ δουλεύουν ἀκούραστα καὶ ἀκούγοντας τὴν ἀγνή τους προσευκὴ, τοὺς κηδεῖ χαρούμενα :

— Μαζί μου ἐλάτε δλοὶ παῖ κοπιᾶτε καὶ δοοὶ εἰστε φορτωμένοι, καὶ ἐγὼ σὰς ξεκουράζω. Σηκώστε τὸ ζυγὸ μου ἀπάνου σας, καὶ μάθετε ἀπὸ μένα, γιατί ἡμερὸς εἶμαι καὶ με ταπεινὴ καρδιά, καὶ θὰ βρεῖ ξεκούρασμα ἡ ψυχὴ σας. Τὶ ὁ ζυγός μου εἶναι καλὸς καὶ ἀλαφρὸν τὸ φόρτωμά μου...

Καὶ τοὺς λέει :

— Ἐλάτε οἱ βλοσυροὶ τοῦ Πατέρα μου, κληρονομεῖστε τὴ βασιλεία τοῦ σὰς ἐτοιμάστηκε ἀπὸ τὸ θεμέλιον τοῦ κόσμου. Γιατὶ πεῖνασα καὶ μοῦ δόκατε νὰ φάω· δίψασα καὶ με ποτίσατε· ἔξενος εἶμαι καὶ με περιμαζέψατε· γυμνὸς καὶ με ντύσατε· ἀρρώστησα καὶ με κοιτάξατε· φυλακὴ εἶμαι καὶ ἤγαθετε νὰ με δεῖτε...

Καὶ οἱ ἐργάτες ἐξακολουθοῦν νὰ δουλεύουν καὶ νὰ προσεύχονται. Κι ὁ Χριστός, ψηλώνοντας τὰ μάτια τοῦ πρὸς τὸν Οὐρανὸ, σιγολέει με κατάνυξη :

— Πατέρα μου, δὲ χύθηκε ἄδικο τὸ αἷμα μου καὶ βόηθα τοὺς ταπεινοὺς αὐτοὺς ἐργάτες πού δουλεύουν σήμερα ν' ἀπλώσουν σὴ γῆς τὴν καινούρια θερησκεία—τὴ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΜΟΥ.

Α. Μ. ΜΟΙΡΑΣ

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

Η ΚΟΥΛΙΑ ΤΑΚΡΟΠΟΤΑΜΟΥ

«Ἐτοιμος ἵ» ρώτησε ὁ Κλωστογιοργόπουλος ἀπ' τὴν κασίκα πού ἦταν καθισμένος.

«Στάς διαταγὰς σας, κύριοι συνάδερφοι», εἶπε ὁ Γεσίλας, παίροντας στάση προτοχῆς ἀπέναντί τους.

«Ἐ, πέστε, σὰς γιομίζω τὸ μάτ' σας ἡ δχ;» ἡ Φρόσω, πού εἶχε ξαναμπεῖ στὴ σκάλα, τὸν χαϊδεύει στὸν ὦμο.

«Ὁραὶ σὺ πηγαίνου», εἶπε ὁ Κουλουμπέρδας.

«Τὸ πιλίκιο δὲ μ' ἀρέσει μοναχά, εἶναι σηκωτὸ πολὺ ἀποπίσω», παρατήρησε ὁ Κλωστογιοργόπουλος.

«Εἶναι τὸ νέο σκέδιο», εἶπε ὁ Κ. Κανιάς.

«Ναὶ ναί, τὸ εἶδα καὶ ἐγὼ σ' ἔναν τοῦ πυροβο-

(*) Ἡ ἀρχὴ στὸ 326 φύλλο.

Η ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΥ

Κ' ἡ ἀρνητικὴ στάση, πού πήρε στὴν ἀρχὴ καὶ τὸ δικό μας κοινὸ ἀντίκρια στὶς συμβολιστικὰς τάσεις, ἄς μὴ μὰς γελᾷ. Σὲ κάπιο περασμένο μου σημείωμα σ' αὐτὸ τὸ φύλλο, ἀνάφερα μὲ τόνομα ἓνα συγγραφεῖα, πού στὴν ἀρχὴ ἀγανάχτησε μὲ τὰ καινούρια εἰδωλα γιὰ νὰ φτασῇ στὸ στερεὸ νὰ τὰ προσκυνῇ καὶ ἐκεῖνος μὲ τὸν τρόπο του. Μποροῦσα νὰ ἀναφέρω μὲ τόνομα καὶ κριτικούς, πού ἀντίκρουσαν μὲ ἐπιφύλαξη καὶ περιγέλασμα τὸ πρῶτο φάνισμα τῆς νέας τεχνολογίας γιὰ νὰ καταστήσουν σήμερὰ θερμοὶ ἀπολογητὲς τῆς. Ἐτοί ἐνεργεῖ καὶ ἀπλώνεται σιγὰ σιγὰ μὴ ἰδεολογία, εἴτε ξενόφερτη εἴτε αὐτόχθονη, ἀμὰ βρῇ περιοχὴ κατάλληλη νὰ ριζή- ριζέ. Τὸ κλόνισμα τῆς σκέψης καὶ τὸ θολὸ τῆς αἰσθητικῆς τοῦ πραγματικοῦ στὴν κοινωνικὴν περιοχὴν μας χρειάζονταν μὴ ἀντίστοιχη ἐκφραστὴ στὴ σφαῖρα τῆς τέχνης, ἡ ἀπογοήτεψη ἀπὸ τὴν πραγματικότη- ταν μοναχὰ στόνερο μποροῦσε νὰ βρῇ ἄσυλο. Ὁ ποιητικὸς ἀφορισμὸς «πνεῦρο ἀνώτερο ἀπ' τὴν πραγ- ματικότηταν» πού διατυπώθηκε γιὰ ἰδέα ἐν- στερνοῦ δράματος, δὲν εἶναι μοναχὰ τὸ αἰσθητικὸ σύμ- βοιο τοῦ συγγραφεῖα του, μὴ ἡ συνείδησις μὴ ὁρι- σμένης κοινωνικῆς περιοχῆς ἐκφραστὴν σὲ ὁμορφιά, ἓνα ἀπὸ τὰ κερυφάλια τῶν ποιητικῶν τασεων πού πρωτοσημαῖωθηκαν ἐδῶ καὶ δέκα χρονία. Θυμοῦμαι τί πεζὴ ἐντύπωση ἔορσαν στοὺς κύκλους τῆς ἀμαρ- τωλῆς «Τέχνης» τὰ «Ἀρχαὶ τῆς πλώρης» τοῦ Καρ- καβίτσα, πού εἶχαν ἐξέλθῃ τότε. Πῶς καὶ πότο ζων- τανὰ καὶ τεχνικὰ ἐκφράζον τὴν πραγματικότηταν αὐτὰ τὰ διηγήματα, θὰ ξεβγαῖν ἀπὸ τὸ θέμα μου, ἀν ἤθελα νὰ τὸ ξετάσω ἐδῶ. Ἀναφέρω μόνο τὸ πε- ριστατικό καὶ χαρκτηριστικό τῆς τροπῆς τοῦ πνεύ- ματός μας τότε. Τὸ πέρασμα τοῦ Καμπύση ἀπὸ τοὺς «Κούρδους» στὴ «Μετὰ τὴν Κοζέλη» καὶ στὸ «Δαχτυλίδι τῆς μάκρας» καὶ ἀπὸ καὶ το πῆδημα στὰ «Σύννεφα» δείχνουν ὁλοφάνερὰ τὸ δρόμο. Τὰ τελευταία ὄργια τῶν ποεταστρων εἶναι τὸ κατακό- ρυφο μὴς ποιητικῆς προσπάθειας, πού στεφανώνεται ἀπὸ ἀταρὰ τὰ στεκαμένα νερά μὴς περιχῆς κοι- νωνικῆς, τὸ ξαφνισμα τῆς κριτικῆς ἀπὸ μπαλόνια

(*) Ἡ ἀρχὴ τοῦ στὸ περασμένο φύλλο.

χάρτινα καὶ ἰσχυρολογήματα καὶ παραμιλητὰ εἶναι τὸ πῶτερο θλιβερὸ σημάδι τῆς κατὰπτωσης αἰσθητικῆς καὶ γούστου. Μὲ δλα αὐτὰ δὲ λέω πὼς κάποιες δρο- σερότατες χλωρασιὲς δὲν ξεπροβαλουν καὶ δὲ λαμπο- κοποῦν μέσα στὴν ἀχνά. Εἶναι ταλέντα, πού τὸ δυ- νατότερο αἰσθητὶκά τους τὰ φύλαξε ἀγγιχτὰ ἀπ' τὴν λοιμική, εἶναι ἄλλα πού τὰ χτύπησε ἀλαφρότερα ἡ ἀρώστια καὶ τρίτα πάλι πού μὲ δλο τὸ βαρὺ ἀρώ- στημα τὸ αἰσθητὶκά τους βρῖσκει σὲ φωτινὲς φεγγο- βολές τῆς δυνάμει του γιὰ νὰ ξανακυλήσει πολλές φορὲς βρῦτερα. Τὸ γενικὸ εἶναι πὼς τὸ παραδειγμα τῶν δυνατοτέρων καταφρονεῖται καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους μὲ τὴ διπλὴ ὁψη προσέχεται μονάχα ἡ σκοτινὴ. Ἰὰ νὰ ἀναφέρω χωρὶς καὶ ὄνομα, στὴ λυρική ποίηση λ. χ. τὸ παραδειγμα ἐνδὸς Πορφύρα καὶ Μελίτη καὶ Γρυπάρη θαρτεται στὴν ἀληθινὰ, ἀπ' τὸν Πι- λαμά βρίσκουν μίμηση μόνο οἱ ἐκτετατικαί του τάσεις καὶ ὁ Νιρβανὰς φοβᾶται θὰ ὑποτιμᾷ καὶ ἀπὸς τοῦ τὴν «Παγὰ ἀκλόουσα», γιατί ἄλλως δὲν εἴη γιέναι τὰ δερφωὰ πού κάνει μόνος τῆς αἰσθητικῆς του μὲ τὴν αἰσθητικὴν τῶν παραμιλημάτων. Παρ- καλῶ τὸ φίλο μου νὰ μὴ με παρανοήσῃ. Μπορεῖ ὁ νε ρωμαντισμὸς νὰ χι νὰ δείξῃ ἀλλοῦ ἔργα πού δὲν εἴχουν τὸ καταφρόνισμα καὶ τὴν κατὰδίκη μ' ἓνα λόγο. Ἀκόμα καὶ στὸν τόπο μας ἴσως νὰ εἴχουν κά- πια προσοχὴ κάποιες προσπάθειες. Ἦμως οἱ τάσεις πού θέλω νὰ χαρακτηρίσω ἐδῶ στὸ γενικὸ τους ἐφε- ραν μόνο μὴ σύγχυση στὴν ἀντίληψη τῆς τέχνης καὶ γεννησαν τετραγυρήματα καὶ κατὰ-τηταν οἰκ- τρούς ποεταστρων πνεύματα, πού ἴσως μὲ μὴ πῶ σεμνὴ καὶ ἀνθρωπινὴ ἀντίληψη τῆς τέχνης θὰ μπο- ροῦσαν νὰ δουλέψουν γιὰ τὴν πρόοδὸς τῆς. Ἐναν ἀπ' αὐτοὺς προσπαθῆσαι τίς προαλλες νὰ τὸν φα- νερίσω σε δλο τὸ μεγαλεῖο τοῦ πτῆς στήλης τούτες καὶ τὸ ξομολογῶμαι πὼς οὐτ' ἐκεῖνη οὐτε αὐτὴ ἡ φιλοχρία μου κινήθηκαν ἀπ' τὴν ἀξία τῶν ἔργων, μὰ ἀπ' τὴν ἀξία ἐκείνων πού θαρπώνονται ἀπ' αὐτὰ.

Πρὶν ἀπ' τὸ συμβολισμό εἶχε φανιστεῖ στὴν ποίησιν μας σὰν ἄλλος ζωτικὸς καρπὸς ἡ ἰδέα. Ποιὸς τὴν ἔμπασε καὶ πῶς, θὰ μ' ἐβγάξε πάλι ἀπ' τὸ θέμα μου νὰ τὸ ξετάσω ἐδῶ. Γιὰ νὰ γλυτονω ἀπὸ καθε παρεξήγηση, φτάνει νὰ πῶ ὅτι ἐγὼ τὸ ἐλά- χιστο δὲν ὑποτιμῶ, κατὰ πολλοὶ τὸ κάνουν, τὴν ποίησιν τῶν ἰδεῶν πού ὑψώθηκε σὲς μέρες μας σὲ τότο κάλλος τεχνικὸ ἀπὸ ἓναν Ἴψεν. Ἰδεολογικὴ γίνεται ἡ ποίησιν συνήθως σ' ἐποχὲς πού ὀξύνονται οἱ κοινωνικαὶ ἀγῶνες, γι' αὐτὸ βλέπομε καὶ σήμερὰ

Ἡ Κούλα ἔφυγε καὶ πάει στὸ χειμωνιάτικο.

«Τ'ν κακὴ ψυχὴ καὶ τῶν δικῶν σας» δ,τ' ἀκούτε καὶ σὲς τσκαπ' αἶτε. Τὸ πυροβολοὶ ὁ πάει, ζέπεσε τὸ μέλλον εἶναι στὸ πεζικόν· ἔχει μετὰ κλη- τεραν πρόοδο. Ἐμένα θ' αὐτὸς ταχέως λοχαγὸ καὶ αὐτοὶ π' βήκαν φέτο ἀπὸ τῶν εὐελπίδων θ' αὐτὸν ἀνυπολογιστοὶ ἀκόμα. Ἄλιντε, μουρὴ Κούλα, σὺρε καὶ φέρε τὸν καφε», εἶπε ὁ ἀδερφὸς καὶ ἐκλείσε τὴν συζήτηση.

Ἡ Κούλα ἔφυγε καὶ πάει στὸ χειμωνιάτικο.

«Ἐ, πούν' τα;» «Τὶ νὰ σ' ἀμῶ; Δὲ σ' κῶνεται», ἀπάντησε ἡ Κούλα βιαστικῶς.

«Ποῦ σ' ἀφίν' οἱ γλυκοὶ βέντες μὲ τὸν ἄλλον!» τῆς εἶπε ἡ πρώτη θυμωμένη.

«Δὲν ἦρθα γιὰ καυγά· ὁ Γεσίλας μ' ἔστ'λε γιὰ τς καρέδες. Τὶ δὲν τς ἐφαίσεις;»

«Ἀλλὴ δρεζ' δὲν ἔχω νὰ σὰς φιασῶ καὶ κα- ρίδες, μούγκρισε ἡ Μαρτὶ καὶ κάθισε σὲ μὴ ἀκρὴ φουρκισμένη.

Ἡ φούρα τῆς ἦταν σοβαρὴ ὅταν ἀκούστη.

να κυριαρχή ἡ ποίηση τῶν ἰδεῶν. Τὸ ζήτημα καὶ τὸ ξάναμα τῆς σκέψης στὰ ἱπκναστατικά πνεύματα τῆς κοινωνίας δὲ μπορεῖ νὰ μὴν ἐβρῇ ἀντίπαλο καὶ χώρο στὴ σφαῖρα τῆς τέχνης. Μὰ ὅσο ἰδέα δὲν εἶναι τίποτες ἄλλο ἀπ' τὸ πνευματικὸ καθρέφτισμα τοῦ ὀλικοῦ, ὅταν ἡ σκέψη χάσῃ τὴν ἐπικοινωνία μ' αὐτὸ κ' ἡ ἰδέα δὲ μπορεῖ νά ναι πᾶρεξ ἀχνή καὶ ἀδύναμη καὶ ἀόριστη. Κι ἀκόμα ὅταν, καθὼς στὸν τόπο μας, τὸ ὀλικό, δηλ. τὰ πράγματα εἶναι τόσο θολὰ καὶ ἀκίνητα καὶ τὸ πνευματικὸ καθρέφτισμά τους, ἡ ἰδέα, θάχῃ τὸ ἴδιο θόλωμα, τὴν ἴδια ἀκίνησια καὶ τότε ποιά προχειρότερη καταφυγὴ ἀπ' τὸ σύμβολο καλεῖται ἀλλογορία! Κι ἐν γυρῇ πάλι τὴν κίνηση καὶ τὸ δυνάμωμα σὲ διαβάσματα καὶ ξένους ἀντίπαλους, ὅχι μόνο ἡ δύναμη τοῦ αὐθόρμητου κ' ἡ ἀξία κ' ἡ βαρύτητα, ποὺ ἔχει ὅταν βγαίνει ἀπὸ τὴν ἀμεση πείρα, θὰ τῆς λείπουν, μὰ μὴν ἔχοντας συνάμα καὶ τάρμοδιον ἔδαφος νὰ προβληθῇ καὶ νὰ ξετυλιχθῇ στὰ πράγματα, θὰ πέσῃ κατανάγκη στὸ σχῆμα καὶ στὴ σκοτεινιά, σὰ μονάχη σωτηρία της. Ἄν στὴν ἐξελεγμένη ἰδέα ἐνός Ἰψεν ἡ τόσο προσδεμένη νορδονική κοινωνία δὲν μποροῦσε νὰ προσφέρῃ πάντα θετικὰ τὴ λύση τοῦ προβλήματος ποὺ τὴν βασάνιζε κ' ἔτσι ἀναγκάζονταν μυριάκι νὰ καταφύγῃ στὴν ἀπάρκεια τοῦ συμβόλου, πόσο εἶναι φυσικότερο στὴν πισσοδρομημένη ἐλληνική νὰ ναυαγήῃ πρὸς πολὺ κάθε προσπάθεια τῆς σκέψης; νὰ πλωθῇ μὲς τῇ ζωῇ καὶ νὰ συλαβῇ ποιητικὰ τὸ νόημα της. Ὅχι λοιπὸν γιατί ἡ ποίηση τῶν ἰδεῶν, ὅσο κι ἂν εἶναι τέχνη δευτέρου βαθμοῦ, δὲ μπορεῖ νὰ νικήσῃ σὲ ὕψος, μὰ γιατί ἡ πραγματικὴ κατάσταση δὲν τῆς πρόσφερε τάρμοδιον ἔδαφος νὰ ξετυλιχθῇ, γι' αὐτὸ δὲ μπορεῖτε νὰ δώσῃ κατὰ ἀξίολογον καὶ σοβαρὸν στὸν τόπο μας. Δὲν πέρασε ἀκόμα τὰ παιδαστικά βήματά της κ' οἱ ποιητὲς ποὺ κάνουν στόνομά της σάλαγο, εἶναι ποιητὲς ἀληθινοὶ μονάχα ἐκεῖ ποὺ δημιουργοὺν μὲ τὸ αἶσθημά τους ἢ ἔστοντας κ' ἐκεῖ ποὺ ἀγγίζουν τὴν σφαῖρα τῆς ἀπλούστερης ἰδέας, τίς μόνες δυνατές νὰ προβληθοῦν στὴν ἀνεξέλιχτη ρωμαϊκὴ κοινωνία. Ὅπου κινημένοι ἀπὸ διαβάσματα ἢ ξένους ἀντίπαλους γύρεψαν νὰ σηκωθοῦν ψηλότερα, νὰ προχωρήσουν σὲ προβλήματα πρὸ σύνθετα, θαλάσσωσαν καὶ δὲν ἔδειξαν πρὸς μονάχα τὴν ἀδυναμία, τὴν ἀσάφεια καὶ ἀσυναρτησία τῆς σκέψης τους. Μὰ θὰ μοῦ πῇ κανένας: Ὁ ποιητὴς δὲν εἶναι ἐκεῖνος ποὺ πάντα προχωρεῖ μπροστὰ ἀπ' τὸ γύραθός του; Κάθε ἄλλο παρὰ νὰ τᾶννηθῇ αὐτό. Ἀπεναντίας τὸ

ὑποστήριξα καὶ ἄλλοι πὼς ὁ ποιητὴς μετράει τὴν ἀνώτερη ἀξία τοῦ ἀπὸ τὸ πὼς μυρίζεται τὸ μέλλον, δημιουργεῖ σὲ μιὰ προέκταση τῆς πραγματικότητας καὶ γίνεται ἔτσι ὁ δρομοδείκτης τῆς ζωῆς μὲ τὴ δύναμη ποὺ ἔχει ἐνὰ προφῆαν ἐκείνα τὰ μαγικά λόγια ποὺ μὰς δίνουν τὴν εἰκόνα τοῦ μελλομένου, ὥπως τὸν θέλει ὁ Ἑγελ. Μὰ γιὰ νὰ δημιουργήσῃ ὁ ποιητὴς πέρα ἀπὸ μιὰ δοσμένη πραγματικότητα πρέπει νάχῃ πρῶτα τὴν αἰσθησὴ της. Ἀπάνω στὶς ἀνάγκες της θὰ προεκτείνῃ τὸ ἐρασιμαίον, γιὰ τὴν ἀπάνω στὶς ἀνάγκες αὐτὲς ξετυλιγεται ἡ ζωὴ. Ποῦ τραβοῦν οἱ τάσεις τῆς ζωῆς, βλέπει ὁ ποιητὴς κ' ἔτσι μὰς δίνει τὴν εἰκόνα τοῦ μελλομένου. Αὐτὴ ὅμως δὲ δίνεται μὲ σύμβολα καὶ μὲ ἀφαιρέματα, μὰ μὲ ζωντανὲς μορφές κ' εἰκόνες. Γιὰ τοῦτο καὶ ὁ συμβολισμὸς ἀπ' τὴ φύση τοῦ ἀποκλείνεται ἀπ' τὴν ἀνώτερη πείρα. Ὅπου ἔπεσαν στὸ σύμβολο καὶ μεγάλοι ποιητὲς τόκαμαν ἀπὸ ἀδυναμία τῆς ἰδέας τους ἢ τοῦ μηχανιστικοῦ τους νὰ ἐξηγήσῃ καθαρὰ τὴ ζωὴ καὶ νὰ δώσῃ τὴν εἰκόνα της. Κλίματα καὶ οὐρανοὶ καὶ οὐρίζοντες δὲν ἐνεργοῦν τόσο στὸ λαγρό τῆς σκέψης ὅσο ἡ ὀλικὴ περιοχὴ ἀπόπου πηγάζει αὐτή. Γιὰ τοῦτο βλέπομε κάτω ἀπ' τὸν πρὸς γλαυκὸλαμπρο οὐρανὸ τὴν πρὸς θολὴ καὶ μουχυσμένη ἰδέα ἐνός Πλωτίνου καὶ κάτω ἀπὸ τίς πνευγερὲς οὐλῆδες τῆς Κένιμπεργ νὰ λάμπῃ μιὰ ἀπὸ τίς καθαρότερες σκέψεις ποὺ εἶδε ὁ κόσμος κ' ἂν θάμπωσῃ σὲ πολλὰ σημεῖα ἡ σκέψη αὐτή, αἰτία εἶναι οἱ σκοταδερεῖς ὄψεις τῆς κοινωνίας, ποὺ τὴν ἐπηρέασαν στὸ ξεδίπλωμα της. Γιὰ τοῦτο βλέπομε, πρὸς ξάφνησκα ντόπιων καὶ ξένων σοφῶν, τίς ἀχνές τῶν μυστικισμῶν καὶ τῶν συμβολισμῶν νὰ πλωῦνται στὶς μέρες μας κάτω ἀπ' τὸν ξάστερο ἀττικὸ οὐρανὸ, ποὺ ἄλλοτες ἀντιλάμβανον τὸ φωτεινότερο φαινόμενον ὁμορφίας ποὺ σταθῆκε ἀφ' οὗτο ὑπάρχει ἂν ἠρωπότητα. Τὸ κυριαρχήμα τῆς συμβολικῆς τεχνολογίας κάτω ἀπ' αὐτὸν τὸν οὐρανὸ ἦταν μοιραῖο. Καὶ νὰ καταδικάσω τὸ φαινόμενον, ἂν χωρᾶν στὴν ἱστορίαν καταδίκης, δὲν εἶμαι ἀπὸ τοὺς λίγους μὲ τὴ δυνατότερον αἶσθημα, ποὺ θὰ μποροῦν νὰ νύθουν τὰ χέρια τους προσφέροντας τὴν καταδίκη. Μὰ πάλι ἂν δὲ χωρᾶν στὴν ἱστορίαν καταδίκη, χωραεῖ μιὰ ἐκτίμηση καθὼς χωραεῖ καὶ μιὰ κριτικὴ στὰ ἔργα τέχνης. Μπορεῖ κάποιος ἀπ' αὐτὰ νάχουν ὅλη τὴ συμπάθειά μας γιὰ τὸ πάτισμά τους νὰ σηκώσουν ψηλότερα τὴν ποίησίν μας καὶ νὰ τῆς ἀνοίξουν οὐρίζοντες πλατύτερους, μὰ ἡ συμπάθεια καθενὸς ἀν-

θρώπου μὲ εἰλικρίνεια δὲν ἀργεῖ νὰ γένῃ βελήθῃ, ὅταν βλέπῃ αὐτὴ τὴν προσπάθειαν νὰ παραξηγᾷ τὸν καλλιτεχνικὸ σκοπὸ της, νὰ μελῇ σὰν κατὰ δεύτερον τὰ ποιητικὰ της μέσα, νὰ καταντᾷ σταυροσχεδιάσμα, στᾶσανάριον καὶ ἀκατανόητο. Κ' ἡ ὀλὴ αὐτὴ γιὰ τὸ πλῆθος ἀξιοσέβαστων ποιητικῶν προσόντων μέσα στὸ παρανόημα τῆς τέχνης δὲν ἀργεῖ νὰλλάξῃ πάλι σὲ ἀγανάκτησιν ὅταν ἀκούμε νὰ κηρύχεται σὰν ποίηση μεγάλη τὸ παραστράτισμα ἀπ' τὴν ποίηση, ὅταν βλέπῃ ἀπ' τὸ ἐφῆμερο παράθυρον νὰ δυνάστευον χαρχιτῆρες καὶ μορφῆς ἀξιοσέβαστες πραγματικὰ ἀπὸ μιὰ ἄλλη ὄψιν τους καὶ τὸ πρὸ ὀλέθριον: τὴν ποιητικὴ νεότητά τοῦ τόπου νὰ ξεπέφτῃ μ' αὐτὸ το παραδειγμα καὶ τὴν ἐνθάβωση στὸ παραμύθημα, στὸν κυκλῶνα καὶ στὸ σύγχισμα τοῦ νοῦ καὶ τοῦ αἰσθηματος. Ἄν εἶναι ἡ σκέψη ἢ τὸ αἶσθημα ἡ πηγὴ τῆς πρὸς μεγάλη ποίησης, δὲ θέλω νὰ τὸ συζητήσω ἐδῶ. Πῶς πάλι τὸ ἰδανικὸ μου γιὰ τὴν ποίηση εἶναι ἡ τέχνη τῶν ἀπλετών τραγουδῶν, δὲν πιστεύω νὰ μπορῇ νὰ τὸ ὑποψιαστῇ κανένας ἀπ' αὐτὰ τὰ λόγια. Ἐκεῖνο ποὺ ζητῶ κ' ἐγὼ καὶ ἄλλοι μαζί μου ἀπὸ τὴν ποίηση εἶναι μιὰ κάποια εἰλικρίνεια ἀπόπου καὶ ἂν κινεῖται ἀπ' τὸ αἶσθημα ἢ ἀπ' τὴν ἰδέαν. Δὲν ἐνοῶ πὼς αὐτὴ ἡ εἰλικρίνεια λείπει ὁλότελα ἀπὸ τὴν ποιητικὴ παραγωγή μας καὶ ἂν παραπάνω μελέτησα κάποια ὀνόματα ποιητῶν, λόγος δὲ εἶναι πὼς κοντὰ στὴν ποίηση ἐκείνων δὲν ἐχτιμάται τὴν ποίησιν ἐνός Ἑφταλιώτη ἢ Πάλλη, ἐνός Βλαστοῦ ἢ Μυλακῆ καὶ δὲν ξέρω τίνας ἄλλους, καθὼς καὶ ἂν τὸ παραδειγμα μου περιόριστε μόνον στὴ λυρικὴ ποίηση, δὲ θέλει νὰ πῇ πὼς καὶ σὲ ἄλλα εἴδη τῆς λογοτεχνίας δὲ βρίσκεται μιὰ χλωροπία κ' ἐκεῖ κ' ἔνα ξεδίπλωμα μέσα στὴν ξέρη. Πῶς θάταν δυνατὸ, ἐγὼ τὸ ἐλάχιστο, νὰ παραβλέψω στὸ νεώτερον διήγημα π.χ. ἔνα τόσο ζωντανὸ αἶσθημα καὶ μιὰ γερὴ ρεαλιστικὴ ἰδιοφυΐα σὰν τοῦ Κώστα Παρορίτη(*) μὲ

(*) Τὸ ζῶντο κοινωνικὸ αἶσθημα τοῦ ποιητῆ τῶν «Μέσα στὴ βάρκα» καὶ «Στὸ κάβρο» εἶδα πὼς ἀράει μιὰ τιμωρία ἀπὸ κάποιο ὀπουργεῖον. Τὴ φυσικότερον ἀπ' αὐτὸ ὅσο τὰ κράτη ἔχουν τίς ἀμοιβὰς καὶ τὰ πρισηματα νὰ τοὺς προσωποποιῶν ἢ κοινωνικοῦς γλυκοπατίδας. Κι ὁ κ. Κ. Παρορίτης μπορεῖ μὲ τὴ συνείδησίν αὐτὴ νὰ μὴν βεβαίως ἱκανοποιημένος. Μὰ ἡ φάλαγγα τῶν συναδέσφων του, ἂν εἶχε λίγο πρὸς ἀλόνιστῃ τὴ ραχοκαλιὰ καὶ ἂν τὴν ἔβρισκε κάποιο ἰδανικὸ πρὸς περήφανο, ἂν τὴν νὰ συμπαύονταν γιὰ νὰ κινήσῃ τὸ ἔλεος ἐνός λογιου βασιλοπούλου στὰ προϊόντα τῆς φαντασίας της, θὰ συμπαύονταν σὲ διαμαρτυρίαν καὶ σ' ἕναν ἀντικεινὸ ἀγῶνα γιὰ τὸ ἀτίμασμα ποὺ γίνεται στὴν ἐλευθερία τῆς τέχνης καὶ τοῦ λόγου ἀπὸ ἕναν βάρβαρο ὀπουργόν. Μὰ ἡ νοσταλγία τῶν βουαντινῶν καὶ τῶν δὲν ἔχει τὴ βαθύτερη ἀρεμὴ τῆς μόνον στὴν ἐθνικὴ μεταδοξίαν.

καὶ πρωτύτερα στὴ σκάλα οἱ φωνὲς τῶν συναδέσφων τοῦ Γεσίλα, ἡ Μαριὼ ἔτρεξ' στὸ νοντὰ νὰ πάρῃ ἀπὸ τὴν κασέλα τὰ γοδόκια της. ποὺ τῆς κλειδωμένα καὶ ἀπ' τὸ φόβο μὴν τὰ πάρῃ τὴ Πανγκιούλα, μὰ δὲν πρόλαβε. Ὁ εὐλογημένος ὁ Γεσίλας εἶχε ἀπιθῶσαι ἀπάνω στὴν κασέλα τὰ ρούχα του καὶ ὅσο νὰ τὰ σηκώσῃ αὐτὰ ἡ Μαριὼ οἱ ξένοι μὴχανε στὴ σάλα. Καὶ σὰ νὰ μὴν ἀκούσε αὐτὸ, ἔβαλε ὁ διάβολος τὴν ἑνὴν ἀπ' αὐτοὺς καὶ κάθισε ἀπάνω στὴν κασέλα καὶ οὕτε ἡ Φρόσω οὕτε ἡ Κούλα θέλουνε νὰ τὸν σηκώσουν. Κ' ἔτσι ἐνῶ οἱ ἄλλοι χωρτεῖναι καὶ γελοῦν στὴ σάλα, ἡ Μαριὼ κλείστηκε στὸ χειμωιάτικο. Πῶς ναδῆσαι στοὺς ξένους μὲ τὰ πατίκια της; Δοκίμασε τὰ χειμωιάτικα της παλιοστιβάλα, ποὺ βρίσκονταν σὲ μιὰ ἄκρη στὸ κατώγι, μὰ βγαίνουν ἀπ' αὐτὰ τὰ δαχτυλά, φέρσε τὰ πατίκια πάλι καὶ κατέβασε μακρύτερα τὸ φόρεμα, μὰ φαίνεται μιὰ σιχασὰ τὸ φόρεμα.

«Τί ντρέπεσαι, μοῦρη; Σὰν καὶ θ' σὲ τ'ράξ' ἐνὲ σὰ ποδάρι; Δὲ βλέπ' ἐγὼ; Εἶμαι καὶ χωρὶς σκαλτιοῦναι δὲ μὲ πρόσεξε κανένας!» τῆς εἶπε ἡ Φρόσω, ἀνασηκώνοντας τὸ φουστάνι της.

Κι αὐτὸ τὴ φούρκισε περισσότερο. Ἡ Μαριὼ ὅσο καὶ ἂν ἀποχαιρέτησε τὴ νιότη καὶ τὸ παιγνίδι της,

ὅσο καὶ ἂν ζύγωσε περισσότερο τὴ Φρόσω στὶς ἔγνεις της, ὅμως δὲ χωρίστηκε καὶ ὁλότελα ἀπ' τὴ ζωὴ τοῦ κόσμου. Δὲν ἔφτασε ἀκόμα στὴ σειρά τῆς Φρόσως. Ἄν εἶχε φτάσει, δὲ θὰ τῆς ἔφερνε τὸ καπελὶνο καὶ ὁ Γεσίλας. Πῶς τῆς περνάει λοιπὸν στὸ νοῦ τῆς Φρόσως πὼς ἡ Μαριὼ μπορεῖ νὰ βγαίῃ στέν κατ'ἐναν, σὰν αὐτὴ, ὥπως φτάσῃ;

Ἡ Κούλα ἔκαμε μονάχη τοὺς καφέδες, τοὺς ἔβαλε στὸ δίσκο καὶ πάει ξανά στὴ σάλα κ' ἡ Μαριὼ ἔμεινε πάλι μόνη μὲ τὴ σκάση της. Ἀπ' τὴ χαρχαμά τῆς πόρτας κοιτάει νὰ δῇ τί γίνεται στὴν ἄλλη κάμαρα, μὰ βλέπει μοναχὰ τὴν πλάτη τῆς Φρόσως, ποὺ κάθεται κοντὰ στὴν πόρτα. Τὴν Κούλα δὲ μπορεῖ νὰ τὴ δῇ ποὺ κάθεται. Ἀκούει μόνον τὸ γέλιο της. Ὁ ἀξιωματικὸς τῆς ξαναλέει κάτι. Ὁ Γεσίλας γύρεψε τώρα τὴ μεγάλη του στολὴ κ' ἡ Φρόσω ἤρθε στὸ χειμωιάτικο γιὰ νὰ τὴν πάρῃ.

«Κουταμένα, δὲ μπορεῖς νὰν τὸνε σ'κώσης!» «Πῶς νὰ τὸν σ'κώσω; Τώρα ἔβαλε καὶ τὸν καφεῖ μπροστὰ τ' στ'ν καθήκλα», τῆς ἀπάντησε βιαστικὰ ἡ Φρόσω κ' ἔφυγε μὲ τὴ στολὴ.

Ἡ Μαριὼ δὲ βαστάει ἄλλο. Ὁ Γεσίλας φέρσε πάλι μέσα τὴ μεγάλη του στολὴ καὶ κρέμασε καὶ τὸ σπαθὶ κάποιος ἀπ' τοὺς ἀξιωματικούς

εἶπε κάτι γιὰ τὴν ἀλυσίδα τοῦ ζωστήρα: τὰ μούτρα του δὲν τᾶρεσε: τὴν εἶπε ἀντικανονικὴ. Ἀπ' τὴ ζήλεια του, γιὰ αὐτὴν θάχῃ λουρὶ μονάχα στὸ δικό του. Ἐποῦσε νά ναι μέσα αὐτὴ νὰ τ' ἀπκνήτῃ. Τώρα εἶναι καὶ ἡ Φρόσω, τὸ κοῦτσουρο, κ' ἡ Κούλα, τὸ χαϊδάνι. Τὴ νὰ τῆς κάμῃ ὥμως τούτην ποὺ πρόσεξε καὶ συγυρίστηκε πρὶν ναδῶν οἱ ξένοι. Τὴν ἤθελε νὰν τὴ βιοῦν, ὥπως ἔβρισκεν αὐτὴ, καὶ τότε τῆς ἔλεε πὼς γελοῦν καὶ χαχαρίζουν. Ἄκου τη, ἄκου τη ἡ χαδιάντροπη! Ὅλο τὸ δικό της γέλιο καὶ ὅλο ἡ φωνὴ τοῦ ξένου καὶ ἀγνωστοῦ ἀξιωματικοῦ ἀκούεται. Κοιτάει νὰ τὴν μπλέξῃ δίχως ἄλλο. Κι ὁ ἄλλος ἀγαπητικός, ὁ ψάλτης, κάθεται ὅξω στὸ βελούχι. Ἡ Μαριὼ τὸν βλέπει ἀπ' τὸ παράθυρο ποὺ ὅλο στὸ μπαλκόνι ἔχει τὰ μάτια, μὰ δὲ μπορεῖ νὰ δῇ ἀπ' τὴ χαρχαμά ποὺ εἶναι καθισμένη ἡ Κούλα μέσα στὸν ὀντὰ. Δίχως ἄλλο ἐκεῖνος θὰν τὴ βλέπῃ καὶ τούτῃ θὰν τοῦ ρίχνῃ καὶ αὐτονοῦ καμιά ματιά. Παίζονται καὶ μὲ τοὺς δύο. Γι' αὐτὸ δὲν τὴ θέλει τὴ Μαριὼ ναρθῇ στὴ σάλα, γι' αὐτὸ δὲ βρίσκει μιὰ ἀφορμὴ νὰ κάμῃ τὸν Κλωστογιοργόπουλο νὰ σηκωθῇ ἀπ' τὴν κασέλα. Μούτρα ποὺ ντρέπεται. Σὰ νὰ τὸν βλέπῃ πρῶτη φορὰ στὰ μάτια της. Ποιὸς ξερεῖ πόσες φορές τὴ στῆ

δλο τὸ ὀλέθριο πολλές στιγμές ἐπιρέασμα τῆς ἀπ' τὴς τρεχούμενης ρωμαντικῆς διαθέσεως κ' αἰσθηματολογίας; Μὰ τὰ καθέκαστα ξεφεύγουν τὸ σκοπὸ πού εἶχε τοῦτο τὸ σημεῖωμα. Αὐτὸ θέλησε νὰ ψυχολογήσῃ μόνο γενικὰ τὴς τάσεις πρὸς δόξησαν τὴν ὅλη λογοτεχνικὴ παραγωγὴ μας στὴ σημερινή κατάστασιν τῆς.

ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ "ΕΡΩΤΟΠΛΑΘΟ ΠΡΟΣΚΥΗΝΤΗ",
(Τοῦ Σαίξπηρου)

ΙΔ'.

Εἶχ' ἕνας ἄρχοντας τρεῖς κόρες,
κι ἀπὸ τὴς τρεῖς ἡ πιὸ καλὴ
τὸ δάσκαλό της ἀγαποῦσε
δοσὸ δὲ βάζει ὁ νοῦς πολὺ
μὰ τέλος εἶδε ἕναν Ἑγγλέζο,
πανώριο, νὰ μὴ βασκαθῇ!
κι ἄλλαξε φύλλο τὸ αἰσθημά της.

Πολλὸν καιρὸν ἔρωτας μ' ἔρωτα
τὸν πόλεμο εἶχανε βαστάξει:—
τὸ δάσκαλο νὰ φέρῃ ἀνέραςτο;
τὸ νιὸ μέσ' στὴν καρδίαν νὰ σφάξῃ;—
Ἄλλοι στὴ δόλιαν ἀρχοντοπούλα μας!
νὰ βάλῃ τὸνα ἀπὸ τὰ δυὸ σὲ πρᾶξη
δὲν πῆγαινε ἡ καρδίαν της.

Μὰ ἔφρεπε νὰ γνηθῇ τὸν ἕνα,
καὶ εἶταν ὁ πόνος τῆς διπλός,
ποὺ βολετὸ δὲν ἐγινόταν
κι ἀπὸ τοὺς δυὸ νὰ παίρῃ φῶς.
Καὶ πῆρε ἀπὸ τοὺς δυὸ τὴ μπόρα
ὁ πρόθυμος λεβεντιονιός:—
Ἄμὲ! τί νάκανε ἡ καμμένη;

Ἔτσι, μὲ τὰρματα παλαίβοντας
κέρδησε ἡ τέχνη τὸν ἀγῶνα,
καὶ πῆρε τὴν κοπέλλα κ' ἔφυγε
μὲ τῆς σοφίας τὴν ἀρραβῶνα.
Καὶ τώρα, νάννι!—ὁ διαβασμένος μας
χαίρεται τὴν καλὴ κοκῶνα,
καὶ τὸ τραγοῦδι μου σωπαίνει.

Ν. ΠΟΡΙΩΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΟΥ

à mes bons amis de Paris,
Madame et Monsieur Anatole
Morière.

Τὸ γνωρίζω, ἀγαπητή μου, τὸ Παρίσι σου μὲ τοὺς ψεύτικους βράχους τῶν Buttes de Chaumont καὶ Parc Moutsouris, τὸ σπουδαῖον καταράκτη καὶ τὴς κουκλίστικες λίμνες τοῦ Bois de Boulogne, τὴν ἀχαρὴ καὶ ἀνοστὴ πεδιάδα τοῦ Longchamp· γνωρίζω τὰ ζωγραφιστὰ καὶ συμμετρικὰ parterre τῶν κήπων σου, τὰ ἀρρωστιάρικα λουλούδια τοὺς καὶ τὴς φυλακισμένες τὸ χειμῶνα λεμονιές τους· γνωρίζω τὰ δάση τοῦ Rambouillet καὶ Saint-Germain, γνωρίζω... ἀλλὰ βέβαια δὲ θὰ θέλῃς νὰ σοὺ ἀναμνησκῶ τὰ διάφορα ὠρεῖα καὶ περίεργα τοῦ Παρισιῦ μαζί μὲ τὰ μελαγχολικά του περίχωρα, γιατί θὰ μοῦ χρειάζονταν καιρὸς ὅσος ἡ ζωὴ μου καὶ μόνο γιὰ ν' ἀναφέρω τὰ ὅσα εἶδα καὶ μελέτησα στὸ λαμπρὸ Παρίσι σου.

Θυμοῦμαι τὴς τρεχάλες μας στὴν ἀπέραντη πατρίδα σου, τὰ γέλια καὶ τὰ κεντὰ φουστάνια πού μας χάριζε τὸ ἀγνωστο τοῦ ὑποκειμένου μας, καὶ βέβαια θὰ θυμάσαι καὶ σὺ, τὴν ἀδυσφορία μου μπρὲς στὰ διαμάντια καὶ χρυσαφικά τῶν μεγάλων μαγαζιῶν καὶ τὸ θαυμασμό μου μπρὲς στὰ λουλούδια τοῦ Léon ἢ τῶν Galeries Lafayette... γιατί τὰ λουλούδια πού ἔρχονται ἀπὸ τὴ Nice πακεταρισμένα, σὰν ὑφάσματα ἀκριβά, καὶ κλειδωμένα σὲς κοῦτες, δὲν ἔχουν διαφορὰ μ' ἐκεῖνα πούναὶ ἀντιγραφές καὶ πωλοῦν τὰ μεγάλα μαγαζιά γιὰ τὰ καπέλλα μας. Θὰ θυμάσαι πῶς ξεχνιόμουν μπρὲς στὰ λουλούδια ἐκεῖνα, τὰ ψεύτικα καὶ φτιασιδωμένα, ὅπως τὴς ψεύτικες καὶ φτιασιδωμένες, ἂν καὶ ζωτανές, γυναίκες τοῦ Παρισιῦ...

Θυμώμουν τὰ δικὰ μας τῆς Ἑλλάδας λουλούδια, τὴς χλωμές ἢ ματωμένες ἀνεμώνες, τὰ ἄγρια γιούλια τῆς Κηφισιάς, καὶ μ' ἀνοιχτὰ μάτια ὄνειρευόμουν τοὺς φράχτες τῆς πατρίδας μου, τοὺς φτιασιδωμένους μὲ παλιούρια καὶ σκεπασμένους μὲ ἄγριες καὶ πάντα πράσινες τριανταφυλλίες, φορτωμένες τὴν ἀνοιξὴ μ' ἑκατομύρια τριαντάφυλλα, κόκκινα, κίτρινα, ρόδινα, ἄσπρα σὰ χιόνι, καὶ ἄλλα κίτρινα σὰν κρόκους αὐγῶν μὲ στάλες αἶμα ἀπάνω, καὶ τόσα τόσα ἄλλα...

Μὲ ρωτᾷς πῶς ζῶ στὴν ἐξοχή· πῶς μπόρεσα καὶ ἀρνῆθῃκα τὸν κόσμον καὶ τοῦ Παρισιῦ τὴ βουή.

Νά! δὲν εἶναι μιὰ ὥρα ἀκόμα· εἴμουν ἐδῶ κοντὰ πολὺ, ἀπάνω στὸ δρόμο σκεδόν.

Μπρὲς μου κυλοῦσε φρενιασμένο ὄχι κὺλάκι, μὰ ποτάμι τὸ νερό, λαμπρὸ διαμάντι ἀτίμητο· κοδόμενο στὴ φούρια του, χύνεται, διπλὸν ἀνοίγοντας δρόμο, κ' ἔτσι κυλᾷ κάνοντας κύκλον· ἀφήνει στέρια στὴ μέση καὶ λεύτερο ἕνα χοντρὸ δέντρο, πεσμένο πλατὺ-φρυδὺ χάμω, μισοκρυμμένο σὲ πρασινάδες ὁμορφίαν ἀτράνταχτης, στολισμένης μὲ σωρὸ τὴς διαλεχτῆς ἀνεμώνες, ἄσπρες μαργαρίτες, καὶ σὰν τὰ γαλανὰ τοῦ παιδιοῦ μάτια, καταγάλανα λουλουδάκια, ἐκεῖνα πού λένε γερμανικὰ σ' ὅλο τὸν κόσμον Wergin mein nicht.

Πῆδησα τὸ τρελλὸ κὺλάκι μὲ λόπο, κιντυνεύοντας νὰ πῶ μῆσα, καὶ σὰ βασίλισσα σὲ θρόνον, ξαπλώθηκα στὸ κατὰχαμα δέντρο· ἔκλεισα τὰ μάτια γιὰ ν' ἀκούω τὸ τραγοῦδι τοῦ νεροῦ, ἀφήνοντας γιὰ πρὸ ὕπερα νὰ θυμᾶμαι εἰκόνα χαριτωμένη: ἕνα ψηλὸ ψηλὸ καὶ κοντινὸ βουνό, καταγάλανον καὶ μ' ἀλευρωμένο κεφάλι, λὲς κ' εἶχαμε ἀκόμη ἀπόκρια, μιὰς κουκουναριᾶς καὶ καμπόσων κυπαρισσιῶν τὸ βαθύ πράσινο καὶ βελουδένιο φύλλωμα· κάμποσες μυγαλιές κάτασπρες, μιὰ κόκκινη ροδακινιά, ὅλα φυτεμένα σὰν ταπέτο, πράσινο καὶ κεντημένο πάλι μὲ λουλούδια· μιὰ κλυδούλα μὲ σκεπὴ καλαμῆνια, ἕκον ψαρή βόσκοντα ἀπόξω, δίπλα μὲ μ' ἰδίαν καὶ τὰ θεότρελλα μπινιάρια της... καὶ αὐτὰ ὅλα, ἀποκάτω ἀπ' οὐρανὸ μὲ χρῶμα πού παρόμοιο δὲ βρίσκειται πουμενά, μὰ πουμενά σοὺ λῆω, τόσο γαλανό, λαμπρὸ, χωρὶς κανένα σύγνεφο, πλάι μὲ τὴ θάλασσα πού κλιθεῖ στὸ νὰ μὴν τὴν ξεπεράσει στὸ χρῶμα καὶ στὸ κάλλος τὸν καθρεφτιζόμενο στὴν ἀγκαλιὰ τῆς οὐρανῆς.

Ὅπως θὰ μοῦ χρειάζονταν χρόνια νὰ περιγράψω τὰ θέματα τοῦ Παρισιῦ σου, ἄλλα τόσα θὰ ἤθελα γιὰ νὰ σοὺ παρκατήσω μιὰ γωνιά καὶ μόνη τῆς δικῆς μου γῆς.

Καὶ εἶμαι πάντα ξαπλωμένη στὴν ἴδια θέσση· τὸ νερὸ κυλᾷ προσκαλώντας με· ρίχνω μιὰ-μιὰ τὴς ἀνεμώνες πού μαζεψὼ καὶ κυλοῦν, κυλοῦν γλήγορα καὶ γίνονται ἄφαντες... ἄφαντες σὰν τὸ εὐχαριστῶ πού προσμένεις στὸ καλὸ ποῦκαμας.

Ἀκούω ποδοβολητὸ καὶ γυρίζω τὸ κεφάλι. Εἶναι δυὸ νταντῆδες τῆς χώρας, καθέκαστα σὲ ὁμορφὰ ἔτιχα φοροῦν γκέτες κίτρινες, γκριζὰ κοστούμια καὶ γάντια στὰ χέρια· ντυμένοι τέλεια παριζιάνικα, γιατί, καθὼς βλέπεις, ἡ φύση μας ἀλλάζει πολὺ

μωξὲ στάγκωνάρια τῆς κούλιας, σὰν ἦτανε λοχίας πρωτίτερα στὸ κάστρο. Κι αὐτὸ ἔτσι ἂς φέρεται κ' ἡ Μαριὼ ἔχει ῥάματα· νὰ μὴν τὴ λένε Μαριὼ ἂν δὲν τὰ πῇ οὐλὰ τοῦ Γεσίλα.

Ἡ Φρόσω μπήκε παλὶ μέσα γιὰ νὰ πάρῃ κατὶ ἄλλο. Ὅλα πρέπει νὰ δειχτοῦν στοὺς συναδέλφους μέσα.

«Κουταμένα, κουταμένα!» τῆς μούγκρισε πάλι ἡ Μαριὼ σφίγγοντας τὴ γροθιά μπροστὰ στὸ πρόσωπό της.

«Μπὰ σὲ καλὸ σ'! Μουρλάθ'κες μουρή; τί σουρθε; ποῖς σφάτιζε καὶ κανεῖς ἔτσι;»

«Ἐσὺ, ἐσὺ ἦσ'να κοντὰ στὴν πόρτα καὶ δὲν τ'ν ἔκλεισες ἕμα τς ἕκ' κ' ἔρχονταν.»

Ἡ Φρόσω σταυροκοπήθηκε καὶ πέρασε πάλι στὴ σάλα. Ἐκεῖ εἶχε ἀνάψει τώρα ζωερὴ συζήτηση. Μὰ ἡ Μαριὼ ἀπ' τὴν ταραχὴ τῆς μὲ τὴ Φρόσω δὲ μπόρεσε νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ. Τὴν Κούλα ἀκουσε μονάχα πού εἶπε κατὶ κ' οἱ ἄλλοι γέλασαν.

«Μὴ γελάτε· ἡ κυρία Κούλα ἔχει δίκιο· εἶμαι μὲ τὸ μέρος τῆς», ἀντήχησε ἡ φωνὴ τοῦ Κουλουμ πέρδα ὡς τὸ χειμωνιάτικο.

«Νά τηνε κούλα· τὸν μάγεψε, τὸν μπερδεψε», φρένιασε ἡ Μαριὼ ἐκεῖ.

«Κυρία Κούλα, μὴ φούγετε· μὴ μ' ἱγκνεταλῖτε· μὴ μ' ἀναμνησκῶτε νὰ τὰ βγάλω πέρα μὲ οὐλοῦς», ἀκούστηκε ξανὰ ἡ ἴδια φωνή.

Ἀφοῦ δόλωσε τὸν ἕναν μέσα, πᾶει τώρα δῶ καὶ στὸν ἄλλον, συλλογίστηκε πάλι ἡ Μαριὼ κ' ἔτρεξε στὸ παράθυρο:

«Νάτα, νάτα· ὁ ψάλτης δὲν εἶναι στὸ βελούχι πιά· θὰ πῆγε ἀπὸ τὸ πίσω μέρος. Ἡ βρώμα ἦθε καὶρο καὶ τοῦ τόκαμε τὸ νόημα. Πᾶει νὰ τὸν τιμῇ. Δὲν τὴν ξέρω, δὲν τὴν ξέρω...!»

Κ' ἡ Μαριὼ γυρίζει νὰ κοιτάξῃ ἀπὸ τὸ πίσω παραθύρι. Μὰ τὴ στιγμὴ αὐτὴ παρουσιάζεται στὴν πόρτα ἡ Κούλα μὲ τὰ γοβάκια τῆς Μαριὼς στὸ χέρι.

«Νά, πάρε· στὸ τέλος τόνε σήκωσα· μὰ πήγες καὶ τὰ τρύπωσες καὶ σὺ στὸν πάτο· ἔλαμα μιὰ ὥρα νὰν τὰ βρῶ.»

Ἡ Μαριὼ μαρμάρωσε. Δὲ μπόρεσε νὰ βγάλῃ λέξη.

Ἡ Κούλα ἔφυγε πάλι βιαστικὴ καὶ σὰ γύρισε στὴ σάλα ξαναζώηρεψε τὴ κουβέντα. Ἡ Μαριὼ, ὕστερ' ἀπὸ τόσα σουσουρο, ἔχασε πιά τὴν ὁρεῖν νὰ πᾶη καὶ αὐτὴ νὰ λαβῇ μέρος. Μὰ ἀκούοντας πάλι τὰ γέλια τῆς ἀδερφῆς, δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθῇ.

Φόρεσε τὰ γοβάκια τῆς, πέρασε τὸ καλὸ φουστάνι τῆς καὶ ἀνοῖξε τὴν πόρτα.

Τὸ ζήτημα τῆς ντυμασιᾶς εἶχε πιά ἐξαντληθῇ στὴ σάλα κ' οἱ ἀξίωματικοὶ μιλοῦσαν τώρα γιὰ πρόσωπα καὶ πράγματα, πού ὡς τὴν ὥρα δὲν τάραν οὔτε τοὺς κύκλους οὔτε τοὺς ἀχούς τῆς κούλιας. Τὴ Μαριὼ πού μπήκε κανέναν δὲν τὴν πρόσεξε ξεχωριστὰ, καὶ αὐτὸς ἀκόμα ὁ παλιὸς τῆς γνώριμος Κλωστογιοργόπουλος δὲν ἔδειξε καμιά συγκίνηση. Μόνο αὐτὴ κανεῖται κ' ἐξακολούθησε νὰ διηγῆται γιὰ μιὰ μονομαχίαν, πού κόντεψε νὰ κάμῃ τὸ χειμῶνα γιὰ ἕνα μπάτσο πού εἶχε δώσει ἐνὸς φίλου του πολίτη· τὸν θυμῶσε μ' ἕνα του λόγον πού πρόβανε τὸ στοάτευμα.

«Καλὰ τόκανες τοῦ παλιαθρώπου», εἶπε μὲ ἀγανάκτηση ἱερὴ ὁ Γεσίλας καὶ ἀφοῦ διηγῆθηκε καὶ αὐτὸς ἕνα ἐπεισόδιον πού τοῦ συνέβηκε στὸ σιδηρὸ δρόμον τώρα πού ἔρχονταν καὶ πού λίγο ἔλειπε νὰ καταχειρίσῃ καπιοι καὶ αὐτὸς, συμπέρανε ἀξίωματικα:

«Οἱ πολῖτες θέλουν ξύλο καὶ...»